

Lyhennelmä

Yksityissektori Suomen kehityspolitiikassa

KEHITYSPOLIITTINEN TOIMIKUNTA

Yksityissektorin rooli korostuu kestävässä kehityksessä

Yksityisellä sektorilla on keskeinen rooli kehitysmaiden hyvinvoinnin ja kestäväen kehityksen edistämässä, sillä yritykset tuovat köyhiin maihin työpaikkoja, pääomia, osaamista ja teknologiaa. Kehitysmaat tarjoavat paljon uusia mahdollisuuksia ja kumppanuuksia myös suomalaisille yrityksille. Vastuullisesta liiketoiminnasta hyötyvät kaikki osapuolet.

Suomen kehityspoliitikan tavoitteena on vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta kehitysmaissa sekä edistää kestävää kehitystä maailmanlaajuisesti. Tavoite koskee kaikkea julkista kehitysrahoitusta ja kaikkia yhteistyömuotoja. Tämä Kehityspoliittisen toimikunnan linjaus selventää yksityissektorin roolia osana Suomen laajempaa kehityspoliitikkaa. Linjaus pohtii yritysten kanssa tehtävän yhteistyön pääperiaatteita, haasteita ja mahdollisuuksia sekä esittää niihin suosituksia.

Nykyinen hallitusohjelma nostaa kehitysmaiden oman yksityissektorin ja veropohjan vahvistamisen kehityspoliitikan ytimeen. Painotus on tärkeä ja tervetullut. Kestävää liiketoimintaa kehitysmaissa ei synny hyväntekeväisyyden pohjalta, vaan yritysten toiminnan on oltava taloudellisesti kannattavaa sekä kehitysmaan että Suomen toimijoille. On etsittävä kaikkia hyödyttäviä ratkaisuja. Parhaiten köyhyyttä vähentää sellainen vastuullinen yritystoiminta, joka edistää kehitysmaiden oman yksityisen sektorin kehittymistä. Kehitysmaissa tarvitaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten vahvistamista, jotta taloudellista hyötyä jäisi nykyistä enemmän kehitysmaiden ihmisten käyttöön.

Suomella on kehitysmaiden tarvitsemaa osaamista

Kehitysmaiden taloudet kasvavat tällä hetkellä nopeimmin maailmassa. Keskiluokan ja kulutuksen kasvu esimerkiksi Afrikassa ja Aasiassa luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia myös suomalaisille yrityksille. Globaalit suuryhtiöt ovat toimineet jo pitkään kehittyvillä markkinoilla, mutta pienten ja keskisuurten yritysten väliset kansainväliset kumppanuudet ovat toistaiseksi alihyödynnetty voimavara Suomessa ja kehitysmaissa. Vastuullinen liiketoiminta luo uusia työpaikkoja ja vähentämään eriarvoisuutta.

Kumppanuuksia ja liiketoimintaa kehitysmaihin on hyvä rakentaa suomalaisyritysten vahvoilla ja kansainvälisesti tunnetuilla osaamisalueilla, joita ovat esimerkiksi energia ja infrastruktuuri, opetus ja koulutus, sosiaaliala ja terveys, vesi ja sanitaatio sekä kestävä metsä- ja maatalous ja elintarviketeollisuus. Suomalaisten yritysten kilpailuvaltteja ovat lisäksi pääsääntöisesti hyvä maine ja vastuulliset toimintatavat. Meillä on myös paljon annettavaa osallistavan demokratian ja laaja-alaisen kansalaisyhteiskunnan, tasa-arvon ja työelämään liittyvän lainsäädännön edistämässä.

¹ KPT:n linjaus yksityissektorin roolista Suomen kehityspoliitikassa on hyväksytty KPT:n täysistunnossa II.II.2015: <http://www.kehityspoliittinentoimikunta.fi/public/download.aspx?ID=151730&GUID={C11916BF-F5D2-4FEE-92D1-C531BB67FA35}>

1. Yksityissektori ja kehitysyhteistyön pääperiaatteet:

Kumppanuus perustuu ihmisoikeuksiin, johdonmukaisuuteen ja avoimuuteen

Suomen kehityspolitiikka pohjautuu periaatteille, jotka sopivat hyvin myös yksityissektorin kumppanuuksien ja vastuullisen liiketoiminnan perustaksi.

Ihmisoikeusperustaisuus kaiken lähtökohta

Suomen kehityspolitiikan lähtökohtana on ihmisoikeusperustaisuus, mikä tarkoittaa kansainvälisiin sopimuksiin kirjattujen ihmisoikeuksien toteutumista kaikkien, myös köyhimpien ja syrjityimpien ihmisten kohdalla. Tämä periaate ohjaa myös yksityissektorin kanssa tehtävää yhteistyötä. Ihmisarvoisten työpaikkojen lisääntyminen, uusien elinkeinomahdollisuuksien luominen ja erityisesti naisten ja nuorten taloudellinen voimaannuttaminen ovat asioita, joissa yksityissektori voi vahvistaa ihmisoikeusperustaisuutta.

Kehitys edellyttää johdonmukaisuutta

Suomi on sitoutunut ottamaan huomioon globaalia kehitystä edistävän näkökulman kaikilla politiikan osa-alueilla. Kehityspolitiikan ohella voimme vaikuttaa johdonmukaisesti globaalin köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen esimerkiksi kauppamaahanmuutto- ja ilmastopolitiikalla. Tätä kutsutaan kehitystä tukeväksi politiikkajohdonmukaisuudeksi.

Yritysten ja kaikkien muidenkin toimijoiden on huolehdittava siitä, että ne tukevat kehitystavoitteiden johdonmukaista saavuttamista. Liiketoiminnan taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutukset tulee huomioida ennakkoon sekä kuulla niitä sidosryhmiä, joita vaikutukset koskevat.

Johdonmukainen toiminta edellyttää tiettyjen vähimmäiskriteereiden noudattamista kehitysyhteistyövaroin rahoitettavassa toiminnassa. Esimerkiksi Maailmanpankkiryhmä on määritellyt vähimmäisstandardit, jotka ohjaavat Suomen laina- ja pääomasijoituksia kehittyvissä maissa ympäristö- ja yritysvaluuttasuasioissa.

Hankkeiden vaikutuksia on tärkeä arvioida myös etukäteen, jotta toiminta olisi mahdollisimman johdonmukaista eikä resursseja kuluisi hukkaan. Tulevaisuudessa Suomi voisi olla suunnannäyttäjä kehitysmaiden yksityissektorin vahvistamiseen tärkeitä toimissa jo suunnitteluvaiheessa. Yritysten toiminnan vaikutusarvioinneissa tulisi siis korostaa liiketoiminnan taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia, myös pitkällä aikavälillä.

Tulosten arviointiin tarvitaan avoimuutta

Läpinäkyvyyden ja avoimuuden vaatimus koskee kaikkia kehitysyhteistyötoimijoita. Se on myös paras tapa varmistaa toiminnan oikeutus.

Ilman läpinäkyvyyttä ei kehitysvaikutusten arviointi ole ylipäänsä mahdollista. Raportointiin tarvitaan selkeät mallit ja ohjeet, jottei niistä muodostu myöskään estettä yksityissektorin yhteistyölle tai rahoituksen yksityisen rahoituksen hyödyntämiselle. Tämän yhtälön ratkaisu vaatii eri sidosryhmien kuulemista, tarkempaa ohjeistusta ja ohjausta myös siksi, että yrityskumppanuuksien tulosten tarkastelussa painottuvat sekä taloudellinen kehitys että yritysten saama hyöty. Yritysten intressit ja kumppanimaiden kehitystavoitteet voivat vahvistaa toisiaan – ja tähän tulee pyrkiä.

2. Kumppanuudet ja rahoitusinstrumentit:

Kumppanuuksia kannattaa rakentaa

Suomalainen yksityissektori voi rakentaa kumppanuuksia suoraan kehitysmaiden yritysten kanssa tai yhdessä julkisen sektorin ja/tai kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tähän tarvitaan pitkäjänteisyyttä, paikallisten olojen tuntemista ja kumppaneiden keskinäistä luottamusta. Tavoitteena on, että eri toimijat pyrkisivät yhteisiin päämääriin – kestäviin kehitysvaikutuksiin kehitysmaissa – omilla vahvuksillaan ja toisiaan täydentävästi.

Myös kehitysyhteistyöstä rahoitettavat yksityissektorin tukimuodot tulisi suunnata yhteisten päämäärien saavuttamiseen. Kehitysmaiden markkinat ovat haasteelliset ja liiketoimintaan liittyy niissä paljon riskejä. Tämän vuoksi yritysten toiminnan riskejä on jaettu kehitysyhteistyöstä rahoitettavilla rahoitusinstrumenteilla.

Finnfund edistää kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä rahoittamalla niissä itsekannattavasti vastuullista yksityistä yritystoimintaa, joihin liittyy suomalainen intressi. Rahoituskohteina voivat olla teollinen ja palveluja tuottava yritystoiminta, infrastruktuuri sekä rahoitus- ja pääomamarkkinat. Finnfundin rahoitusta ja hankkeiden mittaavaa tulisi jatkossa pohtia myös suomalaisten pk-yritysten kilpailumahdollisuuksien ja kansalaisjärjestöyhteistyön kannalta.

Uudet rahoitusinstrumentit. Korkotukiluotot ovat olleet kehityspoliittisin perustein tehty rahoitusjärjestely, joissa korkotuki maksetaan kehitysyhteistyövaroista. Vuoden 2012 kehityspoliittisen toimenpideohjelman mukaan Suomi päätti luopua korkotukiluotoista ja luoda tilalle muita kehityspoliittisia tavoitteita edistäviä rahoitusmuotoja. Korkotuen korvaava uusi rahoitusinstrumentti on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2016 alussa. Vanha laki korkotukiluotoista kehitysmailla on pohjana myös rahoitusmuodon valmistelussa. Jos Suomi ottaa ”uuden sukupolven korkotuki-instrumentin”

käyttöön, tulee se integroida kestävä kehityksen ja erityisesti köyhyyden vähentämisen tavoitteisiin.

BEAM – Business with Impact on Tekesin ja ulkoministeriön käynnistämä ohjelma, joka on hyvä esimerkki uusista yksityisen sektorin rahoitusinstrumenteista. Tavoitteena on saada yritykset kehittämään yhteistyössä tutkimusmaailman ja kansalaisjärjestöjen kanssa kehitysmaiden hyvinvointia lisääviä innovaatioita. BEAMin rahoituspäästösten innovaatio-kriteeri täytyisi pystyä tulkitsemaan käytännönläheisesti uudeksi ratkaisuksi tai ratkaisumalliksi, jolla on merkitystä kehitysvaikutusten vahvistamisessa tai ihmisten elinolosuhteiden parantamisessa. Kansalaisjärjestöjen mukaan-tuloa voi puolestaan vaikeuttaa se, että BEAM edellyttää niiltä merkittävää etukäteistä omarahoitusosuutta (25–50%).

Finnpartnership-liikekumppanuusohjelma tarjoaa suomalaisyrityksille kehitysmaaliiketoimintaan liittyviä neuvontapalveluja sekä taloudellista tukea hankkeiden valmisteluun. Rahoitus on tarkoitettu hankkeiden suunnittelu-, kehitys- ja koulutusvaiheisiin.

Finnpartnershipin Matchmaking-palvelu pyrkii löytämään sopivia suomalaisia kumppaneita kiinnostuksensa ilmoittaneille kehitysmaiden yrityksille.

Team Finland -verkoston tavoitteena on tehostaa suomalaisten yritysten kansainvälistymistä edistävien tahojen toimintaa. Verkoston kehitysvaikutuksia olisi arvioitava nykyistä tarkemmin. Lisäksi on pyrittävä siihen, että yrityskumppanuudet ja kehitysmaiden kanssa käytävä kauppa vaikuttaisivat erityisesti globaalin köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentymiseen.

3. Yksityissektorin tuen kohdentaminen:

Yritysten toiminta kehitysyhteistyössä

Kehityspolitiikan tavoitteena on, että eri toimijat pyrkisivät yhteisiin päämääriin – kestäviin kehitysvaikutuksiin kehitysmaissa – omilla vahvuksillaan ja toisiaan täydentävästi. On siis varmistettava, etteivät nykyiset kehitysrahoitusinstrumentit ja määrärahaileikkausten jälkeinen rahoituksen jakautuminen ohjaa toimijoita eri suuntiin.

Suomi on kehitysyhteistyössään sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyön määrärahat 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Lisäksi Suomi on linjannut ohjaavansa avusta 0,2 prosentin bruttokansantuoteosuuden kaikkein köyhimpiin maihin.

Yritysten tukeminen kehitysyhteistyövaroista tulee kohdistua mahdollisuuksien mukaan Suomen kehitysyhteistyön kumppanimaihin yhteistyön täydentävyyden vuoksi. Yritysten toimintaa ohjaavat kuitenkin yksityisen sektorin lainalaisuudet. Yritykset toimivat siellä, missä se on kannattavaa ja tuotteille on kysyntää. Onkin arvioitu, että esimerkiksi suomalaiset pk-yritykset voisivat toimia parhaiten keskitulon ja alemman keskitulon maissa.

Monilla yrityksillä on kestävä kehityksen tavoitteiden kannalta merkittävää osaamista, jolle on kysyntää kaikissa kehitysmaissa. Siksi yrityksille suunnattujen rahoitusinstrumenttien rajoittaminen pelkätään Suomen virallisiin kumppanimaihin ei ole taroituksenmukaista. Kehitysmaiden yksityissektorin vahvistaminen, epävirallisen sektorin kaventaminen, arvoketjujen avaaminen, veropohjan laajentaminen ja ihmisarvoisten työpaikkojen luominen ovat tärkeitä tavoitteita kaikissa kehitysmaissa.

Pakolaiskriisin myötä esimerkiksi Syyriasta lähi-alueille pakenevien ihmisten elinkeinonharjoitusmahdollisuuksia tulisi tukea yhteistyöllä. Suomalaisen, paikallisten ja kansainvälisten yritysten yhteistyötä tarvitaan myös yhteiskuntien jälleerakennukseen. Myös yritystukimuotojen räätälöintiä paluumuuttajille Suomesta lähtömaihin tulisi harkita.

4.

Kehityspoliittisen toimikunnan suositukset

- Suomen kehityspoliitikan tulee kaikilta osin vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta kehitysmaissa sekä edistää kestävästä kehitystä maailmanlaajuisesti. Nämä kehitysyhteistyön pääperiaatteet koskevat kaikkia toimijoita. Kehitysyhteistyömäärärahojen nostolle 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta on luotava uskottava aika-tila. Apua on myös kohdennettava riittävästi vähiten kehittyneisiin kehitysmaihiin.
- Kehitysyhteistyövaroin tuetun yritystoiminnan on pyrittävä vähentämään köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä edistettävä muita kestävästä kehityksen tavoitteita kaikissa maissa. Yrityksille tarkoitettujen rahoitusinstrumenttien tulee mahdollisuuksien mukaan kohdentaa Suomen kehitysyhteistyön kumppanimaihin yhteistyön täydentävyyden vuoksi.
- Eri toimijoiden välistä yhteistyötä on tuettava kehittämällä kumppanimaiden kehitystarpeisiin vastaavia, tavoitelähtöisiä ja riittävän joustavia rahoitusinstrumentteja.
- Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti EU:n kauppaa-, investointi- ja veropolitiikkaan, joka koskee yksityisen sektorin osallistumista kehitysyhteistyöhön. Erityistä huomiota tulee kiinnittää kauppasopimusten vaikutuksiin, jotta ne lisäävät erityisesti köyhimpien kehitysmaiden osuutta kansainvälisissä arvoketjuissa sekä vahvistavat köyhimpien maiden keskinäisiä kaupallisia suhteita ja lisäävät kumppanimaihin jäävää taloudellista hyötyä.

Esimerkkejä yksityissektorilta:

Mobiilipalvelu Tansanian maanviljelijöille

Suomalainen Sibesonke Oy on kehittänyt kehitysmaiden maanviljelijöiden käyttöön mobiilipalvelun, josta saa hyötytietoa esimerkiksi viljelykasvien ja karjan kasvatukseen.

Matkapuhelimissa toimiva mFarming -sovellus on otettu ensimmäisenä käyttöön Tansaniassa ja sillä on jo yli 700 000 käyttäjää.

”Yksistään Tansaniassa kasvunvaraa on huomattavasti, sillä 50 miljoonan asukkaan maassa 75 prosenttia väestöstä elää maataloudesta”, Sibesonken perustaja **Uwe Schwarz** sanoo.

Viljelijät voivat tarkistaa puhelimestaan sääennusteet. Palvelusta saa myös päivitettyt tiedot maataloustuotteiden hinnoista paikallisilla markkinoilla.

”Matka markkinoille on usein pitkä ja hankala. Viljelijät voivat nyt ajoittaa myyntimatkinsa niin, että he saavat tuotteistaan parhaimman mahdollisen hinnan.”

Sibesonken liiketoimintamalli perustuu mainostuloihin ja markkinointiyhteistyöhön muun muassa lannoite- ja torjunta-ainevalmistajien kanssa. Osa tuloista tulee käyttäjämaksuista.

Sibesonke sai liiketoiminnan valmisteluun tukea Finnpartnershipin liikekumppanuudesta. Lisävauhtia palvelun kehittämiseen yritys saa ulkomi-

nisteriön ja Tekesin BEAM – Business with Impact -ohjelmasta. Ohjelma on tarkoitettu yrityksille, tutkimuslaitoksille ja kansalaisjärjestöille, jotka kehittävät innovatiivisia ratkaisuja kehitysmaiden ongelmiin.

BEAM-rahoituksen avulla Sibesonke kehittää muun muassa sähköistä kauppapaikkaa Tansanian viljelijöiden tuotteille.

”BEAM-rahoitus on meille erittäin tärkeä. Kehitysmaissa toimivan pk-yrityksen on vaikea saada rahoitusta perinteisistä rahoituslähteistä, sillä liiketoimintaa pidetään liian riskialttiina.”

Jätesäiliöt käyvät kaupaksi Afrikassa

Nokiolla jätesäiliöitä valmistavan **Molokin** liikevaihdosta yli 70 prosenttia tulee viennistä. Afrikka on yksi lupaavimmista uusista kasvualueista.

Päänavauksen maanosan markkinoille yritys on tehnyt Namibiassa, jossa maan suurin jätehuolto-yhtiö Rent-A-Drum käyttää ja valmistaa Molokin syväkeräysjärjestelmiä lisenssillä.

”Keskeinen tavoite on, että Namibiassa jätehuollosta luodaan kaikille osapuolille kannattavaa liiketoimintaa ja saadaan näin uusia työpaikkoja”, Molokin toimitusjohtaja **Hannu Jokinen** sanoo.

Namibian jätehuollon kehittämistä selvitetiin Suomen Kuntaliiton ja ulkoministeriön pohjoisen ja etelän kuntien yhteistyöohjelmassa. Työssä oli mukana myös namibialaisia ja suomalaisia oppilaitoksia.

Yritysten kansainvälistymistä tukevasta Team Finland -verkostosta on ollut Jokisen mielestä paljon hyötyä. Molok on saanut myös Finnpartnershipin liikekumppanuustukea markkinoiden kartoittamiseen, liiketoiminnan suunnitteluun ja yhteistyön aloittamiseen Namibiassa.

”Toimintaympäristön ja markkinoiden ymmärtäminen ovat aivan oleellisia asioita. Tällaisen analyysin tekemisessä Finnpartnershipin tuki oli tärkeää”, Jokinen kertoo.

Molok on sittemmin saanut Finnpartnershipin tukea myös namibialaisen yhteistyökumppanin henkilöstön kouluttamiseen.

Jokisen mukaan Molok on sitoutunut Namibiassa pitkään läsnäoloon. Tarkoitus on laajentaa liiketoimintaa naapurimaihin. Eniten kiinnostaa yli 50 miljoonan asukkaan Etelä-Afrikka.

”Vientiä Namibiasta naapurimaihin helpottaa eteläisen Afrikan maiden tullionioni. Sen sisällä voi käydä kauppaa ilman tulleja.”

Huonekalukauppa kannattaa Etiopiassa

Etiopiassa asunut Puustisen perhe päätti perustaa maahan huonekalutehtaan, sillä paikallinen tarjonta ei laadultaan ja tyylyltään vastannut etenkin kaupungeissa asuvien kuluttajien tarpeita.

Vuodesta 2011 lähtien Puustisten perustama **SINI Furniture Interior Design** -yritys on suunnitellut ja valmistanut Etiopiassa muun muassa sohvia, nojatuoleja, televisiotasoja sekä keittiön pöytiä ja tuoleja. Suunnittelun pohjana on pohjoismainen muotoilu.

Yrityksellä on nyt 70–75 työntekijää ja kolme myymälää Addis Abebassa. Kilpailijoiden tarjonnasta poikkeavien huonekalujen kysyntä on ylittänyt odotukset.

”Etiopiassa myydään paljon ulkomailta tuotuja huonolaatuisia kalusteita tai massiivisia huonekaluja, jotka eivät sovi pieniin kaupunkiasuntoihin. Kotien ohella myymme kalusteita myös maassa työskenteleville ulkomaalaisille, suurlähetystöille, hotelleille ja ravintoloille”, SINI Furnituren varatoimitusjohtaja **Henrik Puustinen** sanoo.

Tuotannon käynnistysvaiheessa SINI Furniture sai Finnpartnershipin liikekumppanuustukea etiopialaisen henkilökunnan koulutukseen.

Huonekalujen kovan kysynnän vuoksi SINI Furniture on päättänyt kasvattaa tuotantoaan. Tehdaslaajennuksen yritys rahoittaa Finnfundin lainalla.

”Finnfundin rahoituksella on iso merkitys, sillä sen avulla voimme nostaa tuotannon volyymin 5-10 kertaa nykyistä suuremmaksi. Uudet tuotantotilat parantavat myös laatua ja työturvallisuutta”, Puustinen toteaa.

Finnfundin rahoitus edellyttää, että hanke toteutetaan asianmukaisella tavalla ja että yrityksen toiminta on kestäväällä pohjalla myös ympäristö- ja yhteiskuntavastuuasioissa. ■

SHUTTERSTOCK

Kehityspoliittinen toimikunta (KPT) on valtioneuvoston asettama neuvoo-antava elin, joka seuraa ja arvioi Suomen toimintaa kehitysmaiden tilanteeseen vaikuttavilla eri politiikkalohkoilla.

Se arvioi myös kehitysyhteistyön laatua ja vaikuttavuutta sekä seuraa julkisten kehitysyhteistyömäärärahojen tasoa.

Toimikunta on parlamentaarisesti ja yhteiskunnallisesti edustava.

www.kehityspoliittinentoimikunta.fi